

GÜNDEM

Dinin Dünya Menfaati İçin Araç Kılınması

Prof. Dr. Cağfer KARADAŞ
Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

“İnsanlar, dünyalarını geliştirme adına dinlerinin esaslarından bir şeyi terk edecek olurlar ise Allah, yaşadıkları şartların daha beterini onlara musallat eder.”

Hz. Ali

Umumi manzara

Bugün dünya Müslümanları bir karmaşanın, kargaşanın ve çatışmanın içine sürüklenmiş durumdadır. Afganistan, Irak ve Suriye’de iç çatışmalar, Arakan’da soykırım Mısır’da darbe, Pakistan’da mezhep çatışmaları, Bangladeş’te idamlar, Filistin’de zulüm... Böylesi bir ortamda mazlum milletlerin umudu olan Türkiye’de ise emperyalist üst aklın; dini, mezhebi veya etnik farklılıkları körüklemesi, bunların istismarı ile oluşan bir kısım terörist örgütleri âdeta ülkenin üzerine salması, 15 Temmuz 2016 gecesi ülkemizde yaşanan akıl almaz katliamların gerçekleştiği darbe girişimi ile toplumda kaos oluşturma ve devleti yok etme noktasına kadar ulaşmıştır.

Dünya menfaati ve dinin araçsallaştırılması

Bu hâl ve şartlar içerisinde gözden kaçırılmaması gereken önemli bir konu, dünyevi menfaatler uğruna dinî terim ve kavramların dünyevi maksatlar için kullanılmasıdır. Bu aslında dünyevi hırsın gözünü bürüdüğü birtakım kişiler elinde dinin metalaştırılması veya dinî değer, kavram ve terimlerin aşındırılmasından başka bir şey değildir. Dinin metalaştırılması, kişinin inanç, ibadet ve ahlakını dünyevi hırsları, talepleri ve arzuları doğrultusunda kullanmasıdır. Dinî değerlerin aşındırılması ise, dinî kavram, terim ve şiarların kurucu değer bağlamından çıkartılıp gündelik çıkarlar doğrultusunda maksadı dışına çıkarılarak anlam kaymalarına uğratılmasıdır.

Elbette dindar kişi, güncel olayların akışı içinde birtakım olgularla yüz yüze gelirken, dalgalı siyaset ortamında bulunurken veya dünyevi menfaatlerini talep ve takip ederken dininden sıyrılacak, onu bir tarafa bırakacak değildir. Aslında bunun olmasını beklemek imkânsız talep etmektir. Zaten bu durum; kınanacak, yadırganacak, eleştirilecek ve endişe edilecek bir şey de değildir. Asıl endişe veren şey, bir kişi veya topluluğun bütün bunları yaparken emellerine ulaşmak için dinini, kutsallarını veya dinî kavramları araç olarak kullanması; takiyye veya tedbir adı altında dinin gayriahlaki bir şekilde araçsallaştırılmasıdır. Nitekim kanaat önderi olarak anılan bazı kişilerin dünyevi birtakım menfaatlerini gerçekleştirmek için dinî söylemi kullanması veya sahip olduğu dinî unvan ve vasıfları bu uğurda kalkan kılması, toplumun diğer kesimlerini de benzer bir tutum takınmaya itmektir. Böylece kanaat önderi kendi konumunu zedelerken/itibarsızlaştırırken gazeteci, siyasetçi ve aydınları da buldukları alanın dışına çıkmaya zorlamış olmaktadır.

Dinimizin, dinî hayatımızın ve manevi duyarlılığımızın selameti için herkesin sınırını ve konumunu bilmesi ne kadar önemliyse, söylediklerinin toplum nezdinde nasıl bir algı/yankı oluşturduğunu hesaba katması da bir o kadar önemlidir. Dinin ve dünyanın selameti için dünya-ahiret dengesini gözetken bir din anlayışının yeniden yeşertilmesi ve zihinlere yerleştirilmesi bu açıdan büyük önem arz etmektedir.

Geçmişteki hatalar tekrarlanmasın

Kur’an’da geçmiş milletlere yöneltilen en büyük eleştirilerden biri, onların dinî kavramları tahrif etmiş olmalarıdır. Sözelimi Yahudiler Kur’an’da kınanırken en çok kelime ve kavramları anlamlarından veya kullanım maksatlarından saptırmaları örnek olarak verilir. (Nisa, 4/46; Maide, 5/13, 41.) Bugünlerde yaşadığımız olayların akışı

içinde dinin ve dinî değerlerin nasıl aşındırıldığı, âdeta tahrif edildiği sanki fark edilmemektedir. Amaç her ne olursa olsun, ortaya çıkan kaosun, dine ve dinî değerlere zarar verdiği aşîkârdır. Nitekim çatışma ve çekişme toz duman hâli içinde kullanılan İslam, cemaat, imam, dua-beddua, dinin usulü-füruu, va'z, vaiz, iffet, namus, hak ve adalet gibi dinî terimlerin ve şiarların ya içi boşaltılmakta ya sağa sola çekiştirilmekte ya da alay konusu yapılmasına izin verilmektedir. Öte yandan dinî kavramların rastgele ve yanlış yorumlara uğratılabileceğini/çekilebileceğini düşünmeksizin kullanılmasının, toplumun dinî duyarlılığına ciddi anlamda zarar vereceği de açıktır.

Dinin kaynağı ve hüküm merci Kitap ve sünnettir

Günümüzde en önemli hususlardan biri de dinde otorite yani hüküm koyma yetkisi konusunda ortaya çıkmış olan kafa karışıklığıdır. Bu kafa karışıklığı birtakım odaklar veya kişiler tarafından kullanılmakta ve Müslümanların zihinleri bulandırılmaktadır. Birtakım kişi veya grupların otorite sayılması ve âdeta masun ve mahfuz (korunmuş) görülmesi veya öyle bir algı oluşturulması, geçmişte ve günümüzde en yaygın istismar türlerindedir. Özellikle cemaat tipi yapılanmalarda cemaat liderlerinin dinî otorite gibi görülmesi ve her söylediğinin dinin aslından zannedilmesi, dinin ve dinî değerlerin tahrif edilmesi tehlikesini beraberinde getirmektedir. Bunun önüne geçmek için dinde otoritenin kim olduğunun bilinmesi ve bildirilmesi hususunda din adamlarına büyük sorumluluk düşmektedir.

İslam nokta-i nazarından baktığımızda dinde yegâne otorite Allah'tır. Hz. Peygamber dahi Allah'ın kendisine sağladığı ismet sıfatı ile dini tebliğ etmekle ve uygulamakla görevlidir. Onun dini uygulaması anlamındaki sünneti, sadece peygamberlere has kılınmış olan ismet sıfatı gereği Allah'ın kontrolü altında gerçekleştiğinden bağlayıcılık özelliği taşır. Bunun dışındaki müçtehit, âlim, veli veya mürşit gibi şahıs veya grupların dinde otorite sayılması söz konusu değildir. Bu sıfatlara sahip olan kişilerin kendilerine dinî otorite rolü biçmeleri veya bu algıya izin vermeleri öncelikle dine aykırıdır. Bu kişilerin söyledikleri veya yaptıkları ancak içtihat veya yorum olarak değerlendirilebilir. İchtihat ve yorum zan ifade ettiği yani dinde kesinlik sıfatı taşımadığı için bir inanç esası gibi görülmesi veya mutlak bağlayıcı sayılması söz konusu değildir. Bu yüzdendir ki bir Müslüman eğer içtihat yetkisi ve yeterliliğine sahipse bizzat kendisi içtihatla bulunabilir; bu yetki ve yeterliliğe sahip değilse tercih ettiği bir müçtehidin içtihadına tabi olabilir. Bu kişi diğer müçtehitlerin içtihatlarına tabi olmadığı için de dinen sorumlu veya günahkâr sayılmaz.

Dini hırsına araç kılanlar dine en büyük zararı verenlerdir

Günümüzdeki gelişmelere bakıldığında sanki İslam, sırf dünyevi menfaatlerin talep edilmesi, kollanması ve kovalanması için gelmiş bir din görüntüsü içine sokulmaya başlanmıştır. Kapitalist dünyanın büyümesine kapılmış bazı din önderleri ve aydınları devlet kurmak, devleti ele geçirmek, siyasal veya ekonomik alanda söz veya pay sahibi olmak için dinî kimliğini kullanmaktan çekinmemektedir. Bunun benzeri tarihte Batıniler/Haşhaşiler tarafından denenmiş ve başarısız olmuştur. Devlete ve Müslüman kitleye verdikleri zarar dolayısıyla bu topluluk Müslüman kitle nezdinde bütün itibarlarını yitirmiştir.

İslam açısından hiç kimsenin kendisini daha iyi Müslüman, daha dindar, daha samimi ve daha dürüst olarak tanımlama; başkalarını ise eksik veya daha az Müslüman olarak tanıtmaya yetkisi yoktur. Bu eskilerin tabiriyle kerameti kendinden menkul bir kafa yapısına veya bugünün deyimiyile toplum mühendisliğine işaret eder.

Önemli bir nokta da etnik kimlik üzerinden terör faaliyeti yürütmekle din ve mezhep kimliği üzerinden faaliyet yürütmek arasında dine, topluma ve devlete verdiği zarar bakımından bir fark yoktur. Öte yandan bu tür faaliyetler, öncelikle yürütenlerin etnik ve dinî kimliğine zarar vermektedir. Aslında tarih boyunca din üzerinden menfaat devşirmeye kalkanlar, dine en büyük zararı verenler olmuştur. Bu yüzden İslam âlimleri her dönemde bu türden zararlı olan fikirleri şiddetle dışlamış ve onlarla mücadele etmişlerdir.

Dünya menfaati için dindar görünme münafiğin alametidir

Öte yandan tarihte dünyevi menfaatler uğruna dindar görünme davranışı en çok münafıklarda görülmektedir. Diğer bir deyişle bu davranış biçimi aslında münafığın bir sıfatıdır. Bu yüzden ki, Kur'an'da şiddetle eleştirilen ve taviz verilmeyen husus nifak yani münafıklıktır. Bakara suresinin başında müminler beş ayet, kâfirler iki ayet ile anılırken münafıklar on üç ayet ile anılmakta ve münafıklık küfürden daha tehlikeli sayılmaktadır. Özellikle münafıkların dünyevî menfaatleri için gizli planlar yapmaları ve Müslümanların arkasından iş çevirmeleri şiddetle eleştirilmiştir. Bir fitne unsuru olarak yaptıkları paralel mescit (mescid-i dırrar) Yüce Allah'ın emri ile bizzat Hz. Peygamber tarafından yıktırılmıştır. Burada yanlış anlaşılmayı önlemek için şu açıklamayı getirmekte yarar vardır; münafık sıfatı taşımakla münafık olmak ayrı ayrı hususlardır. Münafıklık bir kalp işi olduğu için Allah'tan başkası bunu bilemez. Hz. Peygamber dahi Allah'ın bildirmesi ile münafıkları bilebilmiştir. Bu hususta Yüce Allah, Hz. Peygamber'e hitaben, "Şayet dileseydik biz onları sana gösterir ve sende onları yüzlerinden tanırdın. Sen onları aslında konuşma tarzlarından tanırırsın." (Muhammed, 47/30.) Bu yüzden de kimin münafık olduğunu bilme imkânımız yoktur. Burada dile getirilen münafıkların sıfatlarıdır, yoksa bu sıfatları taşıyanların münafıklar olduğu iddiası değildir. Zaten Kur'an'da da münafıkların kimlikleri değil özellikleri, davranışları ve tepkileri söz konusu edilir ve eleştirilir. Nitekim onların en çok eleştirilen özelliklerinden biri de, onlara "Yeryüzünde bozgunculuk çıkartmayın, denildiğinde onlar, aksine biz ıslah edicileriz derler." Yüce Allah onların bu yalanlarını, "Bilinsin ki gerçekte onlar bozgunculuk çıkartanların ta kendileridir." diye yüzlerine vurmuştur. (Bakara, 2/11-12.) Nitekim bugünün çağdaş bozguncuları da kendilerini "yurda sulh getirenler" olarak nitelemektedir.

Ve sonuç

Sonuç olarak eğer bir kişi dinî sıfat ve görevini aşan bir hedefe yönelmiş ve bulunduğu alanın dışına çıkmış ise, dinî sıfat ve unvan ile onu anmak, tanımlamak ve ifade etmek her şeyden önce dine ve dini değerlere zarar verir. Siyasi bir figür olmak istiyorsa bu kişi, onun gereğini yapmalı, dini ve dinî değerleri kullanmamalıdır. Çünkü dinî ve değerleri kullanmak, dinin dünyevi maksatlar için araçsallaştırılması anlamına gelir. Tekrar tekrar vurgulamak gerekirse, etnik kimlik üzerinden terör faaliyeti yürütmekle dini ve mezhebi kimlik üzerinden benzer faaliyet yürütmek arasında dine, topluma ve devlete verdiği zarar bakımından bir fark bulunmamaktadır.